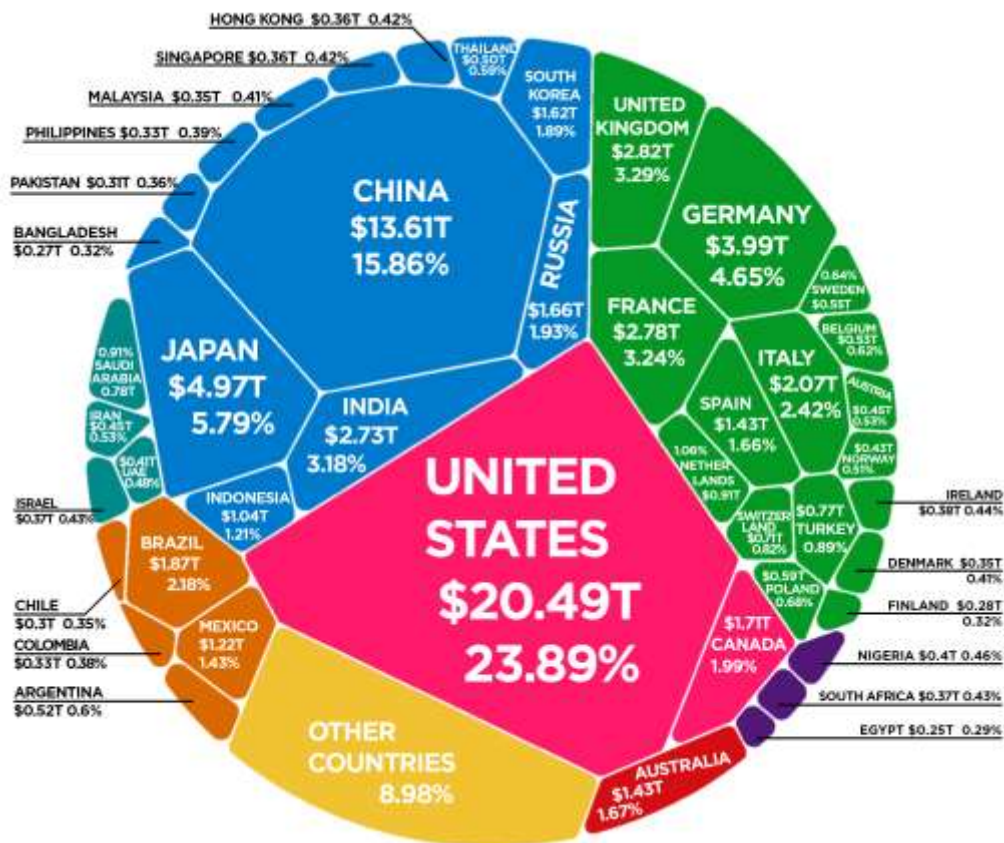

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

Муромцева Ю.І., Зеленько О.О.

Методичні рекомендації
до курсу “Географія світового господарства”
для студентів спеціальності
014.07 Середня освіта. Географія.

УДК:911.3; 339.9

Укладачі: Муромцева Ю.І., доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Зеленько О.О. - доцент, кандидат економічних наук, завідувач кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;

Рецензенти:

Бірюков О.В. – кандидат географічних наук, доцент, викладач вищої категорії, директор Харківського природоохоронного фахового коледжу Одеського екологічного університету

Гуцан Т.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 5 від 17.05.2023

Видано за рахунок укладача

Муромцева Ю.І., Зеленько О.О.

Методичні рекомендації до курсу “Географія світового господарства” для студентів спеціальності 014.07 Середня освіта. Географія. Методичні рекомендації.- Харків, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.- 2023. – 42 с. с табл.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди
© Муромцева Ю.І.
© Зеленько О.О.

Анотація.

Методичні рекомендації з курсу **“Географія світового господарства”** для студентів всіх форм навчання призначені для студентів, що навчаються за спеціальністю 014.07 Середня освіта. Географія. Методичні рекомендації є складовою навчально-методичного комплексу для курсу «Географія світового господарства». У методичних рекомендаціях висвітлено основні теми курсу й рекомендації до їх вивчення, завдання до практичних і семінарських занять, а саме - етапи формування світового господарства, розглянуті основи територіальної організації світової промисловості, сільського господарства, транспорту, світової торгівлі та сфери послуг; розглянуті питання формування глобальної економічної системи, основні інтеграційні об'єднання світу.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	8
3. Структура навчальної дисципліни	10
4. Методичні рекомендації до проведення семінарських і практичних занять.	12
5. Засоби діагностики успішності навчання	34
6. Самостійна робота	35
7. Форма підсумкового контролю успішності навчання	38
8. Інформаційні джерела для вивчення дисципліни	39

1. Пояснювальна записка

Призначення навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна передбачає підготовку фахівців здатних ефективно виконувати завдання у закладах загальної середньої освіти, зокрема з учнями середньої школи при вивченні тем пов'язаних з географією, економікою, суспільствознавством.

Мета курсу: формування у студентів теоретичних знань про основи географії світового господарства, формування у студентів теоретичних і практичних знань про особливості й закономірності розвитку та функціонування галузевої і територіальної структури сучасного світового господарства.

Основні завдання:

- ☐ дати уявлення про світове господарство, характеризувати основні етапи його формування;
- ☐ ознайомити з основними територіальними організаціями світової промисловості, сільського господарства, транспорту, світової торгівлі та сфери послуг;
- ☐ розглянути питання формування глобальної економічної системи;
- ☐ виявляти закономірності в розвитку світового господарства на сучасному етапі;
- ☐ знати та вміти користуватись інтегрованими показниками рівня розвитку світового господарства;
- ☐ знати та порівнювати основні інтеграційні об'єднання світу;
- ☐ навчити користуватись джерелами географічних знань для виявлення особливостей розвитку та розміщення галузей світового господарства;
- ☐ прищепити навички навчальної праці; розвинути логічне мислення, вміння створювати образ території.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програвні компетентності**:

ІК. Здатність розв'язувати вирішувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми у системі середньої освіти під час професійної діяльності у галузі освіти, що передбачає застосування теорій, методів, методик предметної області.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена громадянського суспільства, усвідомлювати його цінності, необхідність сталого розвитку, сповідувати верховенство права, права і свободи людини і громадянина України;

ЗК 3. Знання й розуміння предметної області, професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

СК 1. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, еволюції і складових природи і суспільства.

СК 3 Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтно-оболонки.

СК 6. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів.

СК 7. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

СК 10. Здатність використовувати міждисциплінарний підхід в процесі навчання географії.

СК 12. Здатність до використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітньому процесі.

СК 18. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства на регіональному та національному рівні.

СК 20. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів.

Передумови вивчення дисципліни

Для якісного освоєння курсу студенти мають набути знання з попередніх курсів – «Математично-статистичні методи досліджень», «Основи економічної теорії», «Економічна і соціальна географія України», «Методи географічних досліджень», «Використання природних ресурсів».

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Здобувач знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії.

ПРН 2. Знає географічну термінологію та номенклатуру.

ПРН 3. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 5. Пояснює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 6. Знає та використовує сучасні теоретичні та практичні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі.

ПРН 7. Здатний ефективно застосувати професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань в урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 9. Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно - та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

ПРН 10. Вибирає і застосовує основні методики та інструменти, які є типовими для різних галузей географії, виконує стандартні виміри і спостереження основних

параметрів географічного середовища, необхідні для формування предметних компетентностей з географії в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 15. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (в тому числі – за допомогою інформаційних технологій).

ПРН 16. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться ____ 4 ____ кредитів ЄКТС ____ 120 ____ годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади географії світового господарства

Тема 1. Предмет і завдання курсу. Етапи формування світового господарства

Теоретичні основи розвитку світової економіки. Поняття світового господарства. Становлення та суть світового господарства. Закони, закономірності та принципи розвитку і розміщення світового господарства. Сутність міжнародних економічних відносин та їх форми. Механізми світового господарства та складові частини. Етапи формування світової економіки. Періоди розвитку світового господарства. Міжнародний поділ праці. Суспільний поділ праці, територіальний (географічний) поділ праці, організаційно-управлінська та функціонально-галузева структури. Відмінності організаційно-управлінських структур в залежності від типу держави. Організаційно-управлінська структура економічно розвиненої держави - Державно-корпоративний комплекс. Роль державних інститутів. Роль приватного сектору: Корпорації і фінансово-монополістичні групи. Теорії формування та розвитку світового господарства. Головні риси глобальної економіки.

Тема 2. Фактори виробництва світового господарства.

Вплив природно-географічних, демографічних, соціально-економічних процесів на розвиток господарства окремих країн та світового господарства. Географічні відмінності в розвитку цих процесів. НТП і світове господарство. Роль техніки і технологій в економічному розвитку. НТП, його напрямки і завдання на сучасному етапі. Науково технічна революція і її складові частини. Посилення наукомісткості в окремих галузях світового господарства

Капітал як ресурс господарства. Національний дохід і валовий внутрішній продукт /ВВП/. Визначення рівня розвитку та економічного потенціалу окремих країн за розмірами ВВП. ВВП за паритетом купівельної спроможності валют (ПКС). Сучасне суспільство і культура Відтворення рівня культури в господарчій діяльності суспільства. Рівень інформаційного забезпечення. Інформаційні системи та банки даних. Інтелектуальні ресурси.

Рух факторів виробництва. Сучасні тенденції у розвитку світового господарства. Типологія країн світу. Основні методологічні підходи до визначення типів країн за рівнем соціально-економічного розвитку. Постіндустріальний етап розвитку окремих країн. Технологічна революція, значення сучасних засобів масової інформації та технічних засобів зв'язку.

Тема 3. Територіально-господарські структури.

Поняття про територіальну структуру господарства. Форми територіальних структур. Ієрархія елементів територіальної структури: центр, територіально-виробничий комплекс, економічний район. Світове господарство як сукупність різних економічних систем. Інтернаціоналізація світового господарства. Посилення взаємозалежності та процесів економічної інтеграції у світі. Сучасні регіональні економічні союзи. Протекціонізм. Автаркія. Економічний націоналізм. Проблеми економічної безпеки. Концепція сталого розвитку світової економіки.

Глобалізм та регіоналізм. Як основні тенденції розвитку світового господарства Міжнародні інтеграційні об'єднання. Інтегральні показники рівня розвитку світового господарства (національний дохід, валовий внутрішній продукт та ін.). Структура зайнятості населення у найважливіших секторах господарства. Значення наукомістких галузей у формуванні світового поділу праці. Географія основних матеріально-сировинних баз світу.

Змістовий модуль 2. Галузева і територіальна структура світового господарства

Тема 4. Географія промисловості. Структурні зміни в сучасній промисловості під впливом НТР. Співвідношення частки видобувної та обробної промисловості у країнах різних типів. Співвідношення частки традиційних та наукомістких галузей в промисловості.

Паливно-енергетична промисловість. Зміни в структурі паливно-енергетичного балансу за останні 50 років. Географія видобутку нафти та газу. Географія вугледобувних районів світу, місце вугілля на світовому ринку енергоносіїв. Нетрадиційні джерела енергії.

Металургія. Структура галузі, роль НТР в її розвитку. Чорна металургія і світовий ринок заліза Кольорова металургія; Географія сировинних ресурсів, виробництва прокату (свинцю» цинку» нікелю» алюмінію, міді та ін.)> споживання кольорових металів.

Машинобудування. Значення галузі у технічному прогресі та у збільшенні продуктивності праці. Найбільші виробники серед країн світу металовиробів, устаткування автомобілів, літаків, пароплавів, електронних виробів і т. ін.

Хімічна промисловість. Специфічність сировинної бази галузі. Галузева структура. Географія виробництва і споживання нафтопродуктів, каучуку і гумових виробів, хімічних речовин та добрив.

Деревообробна та паперова промисловість. Географія основних виробників деревини, паперу та меблів. Географія торгівлі сировиною, тканинами та готовими виробами легкої промисловості.

Тема 5. Географія сільського господарства; світовий ринок виробників м'яса, зерна, коренебульбоплодів, олійних культур та ін. Природно-ресурсний потенціал розвитку сільського господарства і його диференціація по окремим природним зонам, континентам і країнам. Аграрні відносини.

Рослинництво. Значення, структура, розвиток та географія галузі.

Тваринництво, Значення, структура, розвиток та географія галузі,

Харчова промисловість. Спеціалізація окремих країн на виробництві та експорті продуктів харчування. Географія розвитку харчової промисловості. Легка промисловість.

Лісове господарство світу. Рибальство.

Тема 6. Розвиток інфраструктури світового господарства. Транспортно-комунікаційна мережа. Зв'язок. Торгівля. Фінансові системи світу. Міжнародний туризм. Світовий ринок послуг.

Основні галузі транспорту. Залізничний та автомобільний транспорт, переваги та недоліки, рівень розвитку. Зростанні автомобілізації. Трубопровідний транспорт. Географія, динаміка розвитку. Значення та географія водних видів транспорту. Повітряний транспорт, значення та географія.

Характеристика регіональних транспортних систем. Міжнародні комунікації зв'язку та угоди по обміну інформацією, у тому числі по забезпеченню безпеки морського пароплавства.

Зовнішня торгівля. Маркетинг. Вільні економічні зони. Фінансові системи і міжнародне переміщення капіталів. Умови щодо надання інвестицій, позик, фінансової допомоги. Експорт капіталів. Світовий ринок послуг Особливості міжнародної торгівлі послугами. Обсяг, структура та географія торгівлі окремими видами послуг. Міжнародний туризм, як найбільш динамічна галузь світового господарства. Світовий ринок капіталу. Світовий ринок валюти. Пропозиція і попит на гроші. Рух грошової маси. Світовий ринок праці.

Тема 7. Проблеми міжнародних економічних відносин. Збільшення фінансової заборгованості країн, що розвиваються. Посилення економічних

зв'язків між країнами Сходу і Заходу. Глобальні соціально-економічні та ресурсні проблеми світового господарства. Глобальні перспективи динаміки світового господарства. Географічні аспекти міжнародної економічної інтеграції. Регіональні інтеграційні утворення. Міжнародні економічні організації. Транснаціональні корпорації.

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми/розділу дисципліни	Форми організації навчання в годинах				Усього
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Модуль 1. Теоретичні засади географії світового господарства						
1.	Тема 1. Предмет і завдання курсу. Етапи формування світового господарства.	4		4	10	18
2.	Тема 2. Фактори виробництва світового господарства.	4	2		12	18
3.	Тема 3. Територіально-господарські структури.	2		2	8	14
	Разом за модулем 1	10	2	6	30	50
Модуль 1. Галузева і територіальна структура світового господарства.						
4.	Тема 4. Географія промисловості.	6	4	2	9	21
	Тема 5. Географія сільського господарства	2	2	2	11	17
	Тема 6. Розвиток інфраструктури світового господарства	4	2	2	11	19
5	Тема 7. Проблеми міжнародних економічних відносин	2		2	10	14
Разом за модулем 2		14	8	8	42	70
Усього:		24	10	14	72	120

Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення (оглядова, проблемна та ін.)	Завдання для студентів до лекції
1.	Предмет і завдання курсу. Етапи формування світового господарства.	2	оглядова	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми
2.	Фактори виробництва світового господарства.	2	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми
3.	Територіально-господарські структури.	4	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми курсу

4.	Географія промисловості.	4	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми курсу
5.	Географія сільського господарства	2	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми
6	Розвиток інфраструктури світового господарства	2	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми
7	Проблеми міжнародних економічних відносин	2	проблемна	Вивчення конспекту лекцій та допоміжної літератури до теми

Тематичний план практичних/ семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міжнародний поділ праці. Виникнення та розвиток світового господарства. Територіально-господарські структури	4
2	Аналіз впливу факторів розміщення на різні галузі світового господарства Географія паливно-енергетичного комплексу.	2
3	Географія металургійного комплексу.	2
	Географія машинобудівного комплексу.	2
4	Географія хімічного комплексу	2
5	Географія лісового та будівельного комплексів,.	2
6	Географія світового сільського господарства.	2
	Географія світової харчової та легкої промисловості	2
7	Географія світового транспорту.	2
8	Світова інфраструктура. Глобальні проблеми людства	2
9	Зовнішні зв'язки країн. ТНК.	2
	Всього	24

4. Методичні рекомендації до проведення семінарських і практичних занять.

Заняття №1 (семінар).

Предмет і завдання курсу. Етапи формування світового господарства.

Теми для доповідей і презентацій:

1. Предмет і завдання курсу. Поняття про світове господарство.
2. Період первинного нагромадження капіталу
3. Перша промислова революція
4. Друга промислова революція
5. Третя промислова революція
6. Відкрита економіка як феномен ХХІ ст.
7. Модель участі країн світу у світовому господарстві
8. Міжнародний географічний поділ праці
9. Міжнародна спеціалізація та кооперування у світовому господарстві
10. Структурний аналіз світового господарства

Методичні рекомендації:

При вивченні питань №№ 2 - 5 з'ясувати основні етапи становлення та особливості світового господарства. Визначити домінуючу форму власності, характер праці, провідний тип виробництва в аграрній, індустріальній, постіндустріальній цивілізації. Охарактеризувати три етапи становлення світового господарства: перший – кінець XV - кінець XVIII століть; другий - кінець XVIII - кінець XIX століть; третій – кінець XIX і до тепер. Визначити сутність визначення поняття “світове господарство”, що було запропоноване Б.Гармсом на початку ХХ століття.

При розгляді шостого питання з'ясувати сутність та характерні особливості сучасного світового господарства. Визначити головних суб'єктів та об'єкт світового господарства; головні елементи світового господарства. Проаналізувати основні показники, що характеризують розвиток світового господарства, зокрема світовий валовий продукт, світовий експорт та імпорт товарів та послуг, світовий обсяг прямих іноземних інвестицій, міжнародна ліцензійна торгівля, світовий ВВП на душу населення. Визначити головні тенденції в розвитку міжнародних економічних відносин та проаналізувати основні проблеми включення України в систему світогосподарських зв'язків. Визначити сутність процесу глобалізації та головні ознаки глобалізації світової економіки. Охарактеризувати Глобальну інформаційну інфраструктуру як матеріальну основу глобалізації світової економіки. Визначити головних суб'єктів глобалізації світової економіки: міжнародні організації, країни “великої сімки”, регіональні організації, транснаціональні корпорації та транснаціональні банки, неурядові організації, великі міста, окремі особистості. Визначити показники рівня глобалізації окремої країни, галузі, фірми. З'ясувати наслідки глобалізації на рівні національних

держав, зокрема поступову втрату контролю над господарським розвитком країни.

При розгляді сьомого питання слід охарактеризувати умови формування та різностадійність розвитку світового господарства. Визначити характерні особливості розвитку світового господарства та наслідки трансформації світової економіки. питанні з'ясувати сутність та тенденції зміни галузевої структури світової економіки. Проаналізувати сектори світової економіки, зокрема первинний; вторинний; третинний; четвертинний. Визначити загальні закономірності зміни структури світового господарства. Здійснити характеристику соціально-економічного розвитку світового господарства в кінці ХХ століття.

При розгляді восьмого питання слід з'ясувати чому основою виникнення світового ринку став міжнародний поділ праці (МПП). Визначити сутність МПП; основні групи факторів, що впливають на МПП, зокрема природно-географічні, соціально-економічні, фактори НТП; основні види МПП такі як загальний, частковий, одиничний; основні форми МПП: міжнародну спеціалізацію та міжнародну кооперацію; показники, що характеризують МПП. З'ясувати сутність та основні етапи становлення світового ринку. Визначити сутність, особливості та період формування внутрішнього, національного, міжнародного і світового ринків.

У питаннях №№ 9 - 10 розглянути світові промислові комплекси, а саме систему світової енергетики; систему галузей з виробництва матеріалів; світову систему машинобудування; агропромислові комплекси; світову систему транспорту, а також національні міжгалузеві системи, зокрема ВПК; комплекси наукових досліджень; атомно-енергетичні; аерокосмічні комплекси; будівельно-індустріальні комплекси; індустрію туризму. При ознайомленні питаннями визначити структуру міжнародної економіки. Охарактеризувати критерії виділення підсистем міжнародної економіки, а саме рівень економічного розвитку; галузеву структуру; тип економічного розвитку; рівень цивілізаційного розвитку; рівень розвитку ринкової економіки; тип соціальної організації держави; регіонально-економічний принцип структуризації; рівень та характер зовнішньоекономічних зв'язків; економічний потенціал. Охарактеризувати промислово-розвинені країни, країни, що розвиваються, країни з перехідною економікою.

Запитання для самоперевірки:

1. Чому основою становлення світового ринку став міжнародний поділ праці.
2. Проаналізувати особливості міжнародного розподілу факторів виробництва на сучасному етапі.
3. Визначити місце та роль країн, що розвиваються у світовій економіці.
4. Охарактеризувати основні форми міжнародних економічних відносин та головні тенденції їх розвитку.
5. Проаналізувати значення транзитивних економік в сучасній системі світогосподарських зв'язків.
6. Охарактеризувати роль промислово розвинених країн в сучасній системі міжнародних економічних відносин.

6. Здійснити класифікацію країн світу за рівнем доходів на душу населення.
7. Визначити які показники характеризують рівень глобалізації окремої країни, галузі підприємства.
8. Пояснити чому глобалізація світової економіки вимагає як від компанії, так і від країни поглиблення спеціалізації.
9. Охарактеризувати основні причини зростання міжнародного виробництва ТНК.
10. Охарактеризувати основні тенденції зміни галузевої структури світової економіки у XX столітті.

Основні поняття:

Географічний поділ праці – просторова диференціація трудової діяльності в процесі розвитку суспільства, яка проявляється у виробничій спеціалізації окремих економічно взаємопов'язаних територіальних утворень різного таксономічного рангу (країн, районів, центрів), в розвитку міжрайонної (міжнародної) кооперації, обміну спеціалізованою продукцією і послугами.

Географічне положення – просторова адреса об'єкту, що характеризує його зв'язок з найближчим географічним оточенням і просторове відношення до інших об'єктів.

Географічний простір – складний земний планетний простір, розташований на конкретній території, який розвивається в часі і охоплює всі сфери географічної оболонки: літосферу, гідросферу, атмосферу, біосферу і соціосферу. В основі сучасного комплексно-інтегрованого підходу до розуміння сутності географічного простору лежить визнання тісного зв'язку просторового аспекту з часовим, або про просторово-часову структуру географічного простору-часу. єдиний економічний простір - сукупність національних територій країн, у межах яких діють загальні принципи господарювання, узгоджені єдині правила зовнішньоекономічних відносин.

Закономірності розміщення продуктивних сил – найбільш загальні об'єктивні відношення між продуктивними силами і територією, або просторовий прояв економічних закономірностей даного суспільного ладу. об'єкт розміщення – будь-яка дискретна технологічно самостійна одиниця (підприємство, поєднання підприємств). “Розміщення” як заход найчастіше має відношення до розміщення не нових підприємств а нових потужностей на старих підприємствах, щось на зразок “розміщення замовлення”, тому об'єкт розміщення – це категорія регіональної економіки. освоєння території – одна з форм прояву процесу розміщення продуктивних сил, або включення в географічний поділ праці територій на яких до цього був природний незмінений ландшафт.

Потенціал території (потенційна місткість території) - відношення між фактичною та граничною (або гранично допустимою) 25 густотою об'єктів або явищ на даній території при змінних умовах (з урахуванням додаткових витрат, організаційних заходів, залучення нових ресурсів, технічного прогресу тощо).

Процес розміщення продуктивних сил – будь-які зміни економіко-географічного ландшафту за досліджуваний відтинок часу. Процес розміщення не буде спостерігатись якщо відсутній будь-який розвиток економіки.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – макроекономічний показник статистики народного господарства, який розраховується як сукупна вартість кінцевої продукції підприємств, галузей матеріального виробництва і сфери послуг, що знаходяться на території країни. Він включає споживчі товари, валові приватні інвестиції, урядові закупівлі товарів і послуг. ВВП – сукупний дохід, вироблений на території країни, в т.ч. і тих підприємств, які належать іноземним власникам.

Виробничо-територіальні зв'язки формуються в процесі розвитку географічного поділу праці. Включають обмін різноманітними видами сировини, палива, обладнання, напівфабрикатів, готових промислових виробів, сільськогосподарської продукції в процесі відтворення: проявляються головним чином у вигляді потоків вантажів між центрами виробництва і районами споживання.

Рекомендована література:

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН / Я.Б. Олійника та ін., за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. — К.: знання 2011. — 640 с., 28 с. іл.

http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=148

2. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.

<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/8880/1/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80.%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82.%20%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF..pdf>

Заняття № 2 (семінар).

Особливості та тенденції розвитку світового господарства в XXI ст

Теми для доповідей і презентацій:

1. Інтернаціоналізація та глобалізація у світовому господарстві
2. Географічні аспекти міжнародної економічної інтеграції
3. Європейська економічна інтеграція
4. Інші інтеграційні угруповання світу
5. Територіальна структура світового господарства
6. Галузева структура світового господарства

Основні поняття:

Глобалізація - процес збільшення світової інтеграції та залежності між національними економіками, культурами та політичними системами.

Транснаціональні корпорації - великі компанії, що мають філії та операції у різних країнах, що дозволяє їм використовувати переваги глобального ринку та зменшувати витрати.

Культурна імперіалізація - поширення культурної впливу одних країн на інші, що може призвести до знищення культурної різноманітності та насильного примусу до адаптації до інших культурних стандартів.

Інформаційна революція - технологічна революція, яка передбачає значне зростання обсягів інформації та її доступності, що змінює спосіб взаємодії між людьми, корпораціями та державами.

Глобалізаційні корпорації - великі транснаціональні компанії, що мають філії та підрозділи в багатьох країнах світу та впливають на розвиток світової економіки.

Культурний імперіалізм - процес поширення культури однієї країни на інші країни, що може відбуватися за допомогою глобалізації.

Культурний диверситет - збереження та захист культурної спадщини, традицій та мов різних народів світу в умовах глобалізації.

Глобалізація культурних продуктів - це процес поширення культурних продуктів (музика, кіно, література, театр, мистецтво, графіка тощо) в усьому світі, що стає можливим завдяки розвитку технологій зв'язку та інформації, зростанню глобалізації економіки та збільшенню міжнародної торгівлі. Цей процес може відбуватися як через експорт культурних продуктів, так і через транснаціональні компанії, що працюють у культурній сфері, а також завдяки зростаючій міграції людей та розвитку туризму. Глобалізація культурних продуктів веде до створення нових культурних гібридів, розвитку міжкультурного діалогу та збільшення культурного розмаїття, але також може призводити до поширення стандартів культури, що веде до зниження різноманітності.

Рекомендована література:

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб.
Рекомендовано МОН / Я.Б. Олійника та ін., за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. — К.: знання 2011. — 640 с., 28 с. іл.
http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=148
2. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/8880/1/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80.%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82.%20%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF..pdf>
3. С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, Підручник Географія 9 клас. Видавництво: "Абетка", 2017 <https://mozok.click/1226-pdruchnik-geografya-9-klas-kobernk-kovalenko-chitati-onlayn.html>

Практично-семінарське заняття №3

**Аналіз впливу факторів розміщення на різні галузі світового господарства
Географія паливно-енергетичного комплексу.**

Теми для доповідей і презентацій:

1. Вугільна промисловість світу
2. Нафтова промисловість світу
3. Газова промисловість світу
4. Енергетика світу (ТЕС, АЕС, ГЕС)
5. Відновлювальна енергетика світу (СЕС, ВЕС та ін.)

Методичні рекомендації:

При вивченні питань паливно-енергетичної промисловості необхідно розглянути зміни в структурі паливно-енергетичного балансу за останні 50 років, географію видобутку вугілля, нафти та газу. Звернути увагу на місце вугілля, нафти, газу на світовому ринку енергоносіїв, зміни їх споживання, тенденції та прогнози видобутку й споживання у різних країнах світу. Нетрадиційні джерела енергії – їх значення, види, географія, тенденції використання.

Завдання 1. Заповніть наступну таблицю та зробіть висновки про значимість природних ресурсів у глобальному виробництві товарів та розвитку економіки.

Ресурс	Прогнозні (розвідані) геологічні запаси	Темпи видобутку	Запаси, кількість років
Все мінеральне паливо	12,5 трлн. т.		1000 років
Нафта	132,7 млрд.т.	3,1 млрд.т/рік	
Природний газ	144 трлн.м ³	2,2 трлн.м ³ /рік	
Залізна руда	260 млрд.т.	1 млрд.т./рік	
Боксити	20 млрд.т.	80 млн.т./рік	
Мідні руди	450 млн.т.	8 млн.т./рік	

Завдання 2. Під час слухання та обговорення доповідей для закріплення набутих знань студенти заповнюють наступну таблицю:

Рівень розвитку енергетики	Країни та регіони	Забезпеченість власними паливними ресурсами
високий		
середній		
низький		

Після заповнення таблиці студенти пишуть висновки про взаємозв'язки між рівнем розвитку енергетики та забезпеченістю країни власними паливно-енергетичними ресурсами, економічним розвитком країни.

Основні поняття.

Вугільна промисловість – сукупність взаємопов’язаних між собою підприємств з видобування, збагачення й брикетування кам’яного та бурого вугілля.

Газова промисловість – сукупність підприємств, що здійснюють видобування, транспортування, зберігання та перероблення природного газу.

Електроенергетика – галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об’єкти.

Нафтова промисловість – сукупність підприємств з розвідування і видобутку нафти й попутного нафтового газу, зберігання й транспортування нафти, її переробки; включає нафтодобувну й нафтопереробну промисловість.

Паливно-енергетичний комплекс – сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.

Паливно-енергетичний баланс - система взаємопов’язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.

Електростанція - інженерна споруда, що виробляє електричну енергію з інших джерел енергії, таких як вода, вугілля, газ або ядерні матеріали.

Гідроелектростанція - електростанція, що використовує потік води для генерації електричної енергії.

Теплова електростанція - електростанція, яка використовує теплову енергію, отриману зі згорання вугілля, газу або нафти, для генерації електроенергії.

Атомна електростанція - електростанція, що використовує ядерну енергію для генерації електричної енергії.

Біопаливо - паливо, виготовлене з органічних матеріалів, таких як деревина, біомаса або відходи рослинності.

Когенерація - одночасна генерація теплової і електричної енергії з одного джерела палива.

Енергоефективність - здатність системи або обладнання забезпечувати більшу кількість корисної енергії з меншої кількості вхідної енергії.

Відновлювальна енергія - енергія, яка генерується зі відновлюваних джерел, таких як сонце, вітер, вода, геотермальна енергія тощо.

Практично-семінарське заняття №4

Географія металургійного комплексу.

Теми для доповідей і презентацій:

1. Чорна металургія світу
2. Кольорова металургія світу
3. Металомістке, транспортне машинобудування світу
4. Точне, електротехнічне (фондоємне і трудомістке) машинобудування світу

Методичні рекомендації:

При вивченні питань про металургію світу необхідно розглянути види чорних і кольорових металів, їх географію розміщення, властивості, застосування.

При вивченні питань про машинобудування світу необхідно звернути увагу на класифікацію та структуру машинобудування світу, ареали розвитку машинобудування. Проаналізувати фактори розміщення галузі у світі.

Завдання 1 : Під час слухання та обговорення доповідей, користуючись відповідними атласами, для закріплення набутих знань студенти заповнюють наступну таблицю:

Рівень розвитку машинобудування	Країни та регіони	Рівень розвитку чорної металургії	Рівень розвитку кольорової металургії
високий			
середній			
низький			

Після заповнення таблиці студенти пишуть висновки про взаємозв'язки між рівнем розвитку машинобудування та металургії, економічним розвитком країни.

Завдання 2. За допомогою статистичних даних, літературних джерел і картографічних методів вивчити географію основних галузей металургійної промисловості світу. 1) Позначте на контурній карті (або за допомогою <https://app.datawrapper.de/select/map>) 10 держав і їх основні центри, що спеціалізуються на виробництві чорних металів. 2) Позначте на карті кордони шести держав, які спеціалізуються на експорті: а) міді; б) алюмінію, в) свинцево-цинкових руд. 3) Нанести на контурну карту кордони держав, які займають перші п'ять місць у світі: а) по виробництву золота; б) по виробництва срібла.

Основні поняття:

Руда - природний матеріал, який містить корисні метали та мінерали.

Високооб'ємна піч - велика металургійна установка, в якій проводиться випалка руди з використанням високої температури та коксування.

Конвертер - металургійна установка для виробництва сталі, яка працює за принципом окисної конверсії.

Шихта - суміш руди, коксу та домішок, яка використовується в процесі виробництва чавуну та сталі.

Домішки - різноманітні нечистоти та домішки, які містяться в руді та впливають на якість кінцевого продукту.

Термообробка - процес, під час якого метал піддається обробці з використанням тепла з метою зміни його властивостей.

Відновлення - процес виробництва металів з руд, в якому з використанням хімічних реакцій видаляється кисень та інші домішки.

Ливарна форма - спеціальна форма, в якій ллять метал для створення конкретної форми виробу.

Відбілювання - процес очищення металу від окислення та інших домішок за допомогою хімічних реакцій.

Вуглецева сталь - сплав заліза та вуглецю, який використовується в різних галузях металургії та машинобудування.

Кар'єр – підприємства відкритого видобутку сировини.

Металургійний комбінат – це металургійний завод повного циклу, технологічно пов'язаний з коксохімзаходом.

Офлюсований агломерат – це порошкоподібний концентрат залізної руди, який спікається на аглофабриках з подрібненим вапняком та дрібним коксом.

Феросплавний завод – підприємство, яке випускає сплави заліза з легуючими металами (марганцем, вольфрамом, ванадієм).

Заняття №5 (практичне)

Географія машинобудівного комплексу

Завдання 1. Використовуючи підручники, інтернет-джерела, розробити хронологічну схему розвитку машинобудування світу, розглянувши появу нових машин, механізмів, інструментів, технологій, галузей машинобудування за певні періоди історії до сучасності.

Завдання 2. Заповнити наступну таблицю:

Характеристика галузей машинобудування світу

Галузі машинобудування	Основні види продукції	Фактори розміщення галузі	Світові райони і центри виробництва	Взаємозв'язок з іншими галузями господарства
Залізничне машинобудування				
Суднобудування				
Автомобілебудування				
Авіаракетобудування				
Точне машинобудування				
Важке машинобудування				
С/г-машинобудування				
Виробництво побутових приладів				
Електротехнічне машинобудування				
Військове машинобудування				

Завдання 3. Порівняти машинобудування 2-х країн світових лідерів машинобудування за вибором. Характеризувати рівень розвитку машинобудування за наступними показниками: частка машинобудування у ВВП країни, частка зайнятих у машинобудуванні, обсяг продукції машинобудування у \$? Кількість зайнятих у машинобудуванні, асортимент продукції галузі, спеціалізація країни у світовому машинобудуванні, центри машинобудуванні, фактори розміщення галузі. Зробити висновки.

Основні поняття.

Машинобудівний комплекс – сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для потреб народного господарства і населення.

Спеціалізація – форма організації виробництва, при якій виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбувається в самостійних галузях чи на відносно відокремлених підприємствах.

Подетальна спеціалізація – полягає в тому, що підприємства виготовляють лише окремі частини, агрегати, вузли або деталі.

Предметна спеціалізація – найпростіша форма, при якій на підприємствах зосереджені виробництва окремих видів і типорозмірів готової продукції.

Технологічна спеціалізація – полягає в тому, що на підприємстві виконують лише окремий технологічний процес.

Кооперування – система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрішньорайонних економічних зв'язків при яких підприємства спільно приймають участь у виготовленні кінцевого продукту.

Конструкція - сукупність елементів, з'єднаних між собою відповідно до заданих геометричних та функціональних вимог.

Матеріал - речовина, з якої виготовляють деталі та вузли машин.

Деталь - окремий елемент конструкції, який виконує певну функцію.

Вузол - складна деталь, яка складається з кількох елементів та виконує складну функцію.

Технологія виробництва - комплекс технічних та організаційних заходів, спрямованих на виробництво деталей та вузлів.

Чисельне моделювання - метод проектування та аналізу конструкцій, який базується на математичних моделях та алгоритмах комп'ютерного моделювання.

Зносостійкість - властивість матеріалу чи конструкції не втрачати своїх властивостей при тривалому використанні.

Міцність - властивість матеріалу чи конструкції не руйнуватися під дією зовнішніх навантажень.

Практично-семінарське заняття №6

Географія хімічного комплексів

Теми для доповідей і презентацій:

1. Гірничо-хімічна промисловість світу
2. Основна (неорганічна) хімія світу
3. Хімія полімерів та органічного синтезу

4. Фармацевтична промисловість світу
5. Лісохімія світу
6. Проблеми та основні напрями розвитку і принципи розміщення хімічного комплексу

Методичні рекомендації:

При вивченні питань про хімічну промисловість світу необхідно звернути увагу на широкий спектр сировинної бази комплексу, її розміщення. Розглянути структуру галузі, види і значення продукції хімічної промисловості та фактори розміщення галузі - сировинний, екологічний, працересурсний, споживчий, енергетичний, водний та ін. Проблеми і перспективи хімічного комплексу, територіальні відмінності у рівнях розвитку галузі по країнах і регіонах світу, пояснити причини диференціації. Під час слухання та обговорення доповідей для закріплення набутих знань студенти заповнюють наступну таблицю:

Рівень розвитку хімічної промисловості	Країни та регіони	Забезпеченість власними ресурсами, їх види
високий		
середній		
низький		

Після заповнення таблиці студенти пишуть висновки про взаємозв'язки між рівнем розвитку хімії та забезпеченістю країни власними ресурсами, економічним розвитком країни.

Основні поняття.

Синтез - процес, за яким з окремих хімічних речовин утворюють нові складні сполуки.

Каталізатор - речовина, яка прискорює хімічну реакцію, не вступаючи в неї саму.

Реакційний баланс - збереження кількості елементів у реакції з одного боку та іншого.

Електроліз - процес розкладу речовини під впливом електричного струму.

Корозія - процес руйнування матеріалу внаслідок хімічної реакції з навколишньою середовищем.

Окиснення - процес взаємодії речовини з киснем.

Хімічний спосіб очищення - процес видалення забруднень з речовини за допомогою різних хімічних реакцій.

Полімеризація - процес з'єднання малих молекул у більш складні, довгі ланцюги полімерів.

Конверсія - процес перетворення вуглеводнів в більш складні сполуки, що містяться в нафті та газі.

Фермент - білок, який прискорює хімічну реакцію в організмі тварин та рослин.

Практично-семінарське заняття №7

Географія лісового та будівельного комплексів.

Теми для доповідей і презентацій:

1. Ліси світу, розміщення, проблеми
2. Деревообробна промисловість світу
3. Целюлозно-паперова промисловість світу
4. Географія будівельного комплексу світу
5. Добувна будівельна промисловість
6. Галузі обробної будівельної промисловості

Методичні рекомендації:

При вивченні лісового комплексу світу необхідно розглянути значення лісів не лише як промислового ресурсу, а й як «легенів планети», їх екологічне, захисне, рекреаційне значення.

При вивченні будівельного комплексу світу слід звернути увагу на особливість цієї галузі - фактори сировини, розміщення, виробничого циклу, залежність від економічного розвитку країни.

При розгляді питань про легку промисловість, слід розглянути її структуру, соціально-економічне значення галузі, її сировинну базу, диференціацію рівня розвитку по різних країнах світу.

Під час слухання та обговорення доповідей для закріплення набутих знань студенти заповнюють наступну таблицю, користуючись атласами:

Рівень розвитку лісової деревообробної промисловості та	Країни та регіони	Рівень розвитку будівельної промисловості	Країни та регіони
високий			
середній			
низький			

Основні поняття:

Лісове господарство - сукупність заходів, спрямованих на збереження та раціональне використання лісових ресурсів.

Деревина - дерев'яний матеріал, що використовується в будівництві, меблевому та іншому виробництві.

Дрова - дерев'яне паливо, яке використовується для опалення та приготування їжі.

Лісова продукція - продукти, що отримують з лісу, включаючи деревину, дрова, лісоматеріали, лікарські рослини та інші.

Лісові культури - деревні насадження, створені для використання в якості лісу.

Лісова інвентаризація - збір та обробка даних про лісові масиви, що дозволяє зробити план їх раціонального використання.

Целюлоза - біополімер, що виробляється з деревини та використовується для виробництва паперу та інших продуктів.

Біоцелюлоза - целюлоза, отримана з рослинних відходів або бактерій.

Папір - матеріал, отриманий з целюлози та використовується для письма, упакування, друку та інших цілей.

Паперова маса - готова суміш целюлози, води та інших речовин, що використовується для виготовлення паперу.

Рециклінг паперу - процес переробки використаного паперу на новий папір або інші продукти.

Картон - матеріал, що виготовляється з целюлози та використовується для упакування та інших цілей, зазвичай має більшу товщину та міцність, ніж папір.

Меблі - різноманітні вироби, що використовуються для обладнання житла та інших приміщень, включаючи стільці, столи, шафи, ліжка та інші.

Виробництво меблів - процес створення меблів з різних матеріалів, таких як дерево, метал, пластик та інші, включаючи різні етапи від проектування до виготовлення та фінальної обробки.

Меблеві матеріали - матеріали, що використовуються для виготовлення меблів, такі як дерево, МДФ, фанера, метал, скло та інші.

Будівництво - процес створення споруд, будівель та інших інженерних споруд.

Архітектура - наука про проектування та будівництво будівель та споруд.

Будівельні матеріали - матеріали, що використовуються при будівництві, такі як цегла, бетон, метал, дерево та інші.

Проектування - процес створення детального плану будівництва будівлі або споруди.

Будівельні технології - техніки та методи, які використовуються при будівництві для покращення якості та ефективності процесу.

Реконструкція - процес модернізації та відновлення існуючої будівлі або споруди.

Будівельна техніка - машини та устаткування, що використовуються для будівництва, такі як кран, екскаватор, бульдозер та інші.

Будівельний проект - документ, який містить плани будівництва, детальний опис конструкції, матеріали, технології та іншу інформацію про будівлю або споруду.

Будівельні матеріали - різноманітні матеріали, які використовуються в будівництві, такі як цемент, бетон, керамічні блоки, камінь, метал та інші.

Цемент - основний складовий елемент бетону, який складається з портландцементу та домішок.

Бетон - будівельний матеріал, який складається з цементу, піску, води та інших домішок, який здатний затвердіти та набути міцності.

Керамічні блоки - будівельні блоки, які виготовляються з глини, шлаку та інших матеріалів.

Камінь - природний будівельний матеріал, який може бути використаний для будівництва, оздоблення та інших цілей.

Металеві конструкції - будівельні елементи, які виготовляються з металу та використовуються для створення міцних та стійких будівельних конструкцій.

Шифер - матеріал, який використовується для покриття дахів, виготовлений з цементу, асбесту та інших матеріалів.

Практично-семінарське заняття №8

Географія світового сільського господарства

Теми для доповідей і презентацій:

1. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва у світі.
2. Географія рослинництва світу (зернові культури)
3. Географія рослинництва світу (технічні культури)
4. Географія тваринництва світу
5. Географія рибальства світу

Методичні рекомендації:

При підготовці до питання про сільське господарство світу треба визначити стан та перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва. Проаналізувати забезпеченість планети земельними ресурсами. Визначити ступінь деградації сільськогосподарських угідь. Охарактеризувати “революцію землеробства” (“зелену революцію”). Розглянути головні компоненти “зеленої революції”. Проаналізувати головні сектори сільського господарства країн, що розвиваються. Визначити основні галузі сільського господарства, зокрема рослинництво; тваринництво (скотарство; свинарство; вівчарство); птахівництво. Проаналізувати структуру агропромислового комплексу. Проаналізувати розвиток сільського господарства в країнах транзиції.

Під час слухання та обговорення доповідей для закріплення набутих знань студенти заповнюють наступну таблицю, користуючись атласами:

Рівень розвитку рослинництва (зернові культури)	Країни та регіони	Рівень розвитку тваринництва	Країни та регіони
високий		високий	
середній		середній	
низький		низький	

Після заповнення таблиці студенти пишуть висновки про взаємозв'язки між рівнем розвитку рослинництва та тваринництва по країнах та регіонах світу, агрокліматичними ресурсами, економічним розвитком країни.

Основні поняття:

Агропромисловий комплекс – сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача.

Агропромислова інтеграція – процес посилення виробничих зв'язків і органічного поєднання сільського господарства з суміжними галузями, що займаються обслуговуванням сільського господарства і доведенням його продукції до споживача.

Інтегральна агропромислова зона – це територіальне зосередження всіх

агропромислових комплексів, це зони, які формуються на основі переважно одного спеціалізованого процесу.

Інтегральний агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств у межах певної частини природно-економічної зони.

Спеціалізований агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств однієї спеціалізації в межах відповідної спеціалізованої зони.

Агрохімікати - різноманітні хімічні речовини, які використовуються у сільському господарстві для захисту рослин від хвороб, шкідників та для збільшення урожайності.

Польові культури - рослини, які вирощуються в полі з метою отримання урожаю, такі як пшениця, кукурудза, соя, картопля, та інші.

Технологія вирощування - послідовність дій та прийомів, які виконуються для вирощування польових культур.

Розведення тварин - процес утримання та розмноження тварин в господарстві, таких як корови, свині, кури та інші.

Гноєкомпостування - процес переробки органічних відходів, таких як гноївка та рослинні залишки, в компост, який використовується для покращення якості ґрунту.

Зрошування - процес забезпечення рослин водою шляхом систематичного зволоження ґрунту.

Комбайн - зернозбиральна машина, яка використовується для збирання зернових культур, таких як пшениця, ячмінь, овес та інші.

Трактор - сільськогосподарська машина, яка використовується для обробки ґрунту, посіву та збирання врожаю.

Генетично модифіковані організми (ГМО) - рослини або тварини, які були змінені шляхом введення генетичних змін в їхню ДНК з метою поліпшення їхніх властивостей.

Агротехніка - комплекс заходів, який включає в себе використання сучасних методів та технологій для поліпшення якості та урожайності полів

Заняття №9 (семінар)

Географія світової легкої та харчової промисловості

Теми для доповідей і презентацій:

1. Історія розвитку легкої промисловості.
2. Глобалізація легкої промисловості: виклики та можливості
3. Роль технологій в легкій промисловості: від автоматизації до штучного інтелекту
4. Технологічні інновації в легкій промисловості: нові матеріали та методи виробництва
5. Географія шкіряно-взуттєвої промисловості світу

6. Розвиток харчової промисловості: від місцевих ринків до глобального лідера у виробництві продуктів харчування
7. Технології в харчовій промисловості: від консервування до генно-модифікованих продуктів
8. Технологічні інновації в харчовій промисловості: нові продукти, методи виробництва та зберігання
9. Сучасні виклики та можливості харчової промисловості: від змін клімату до використання штучного інтелекту
10. М'ясна промисловість: зменшення впливу на навколишнє середовище та забезпечення безпеки продуктів.
11. Географія промисловості напоїв
12. Географія промисловості молока та молочних продуктів
13. Географія промисловості хлібопекарських та кондитерських виробів
14. Промисловість рибопродуктів: роль аквакультури та збереження морських ресурсів".
15. Географія промисловості олій та жирів

Основні поняття:

Екстракція - процес виділення речовин з природної сировини за допомогою різних розчинників.

Ферментація - процес біологічного розкладу органічних речовин з утворенням продуктів, таких як кислоти, спирти, вуглекислий газ тощо.

Емульгатор - речовина, яка дозволяє змішувати нерозчинні компоненти, такі як вода та олія, у стабільній емульсії.

Гідроліз - розклад сполук під впливом води з утворенням нових речовин.

Гомогенізація - процес механічного подрібнення і змішування різних компонентів для створення стабільної суміші.

Консерванти - речовини, які додаються до харчових продуктів з метою збереження їх свіжості та запобігання розвитку бактерій та грибів.

Пастеризація - процес теплової обробки харчових продуктів з метою знищення шкідливих мікроорганізмів та збереження корисних властивостей продукту.

Фракціонування - процес розділення суміші на частини з різною фізико-хімічною природою.

Стерилізація - процес знищення всіх мікроорганізмів у харчових продуктах, зазвичай з використанням високої температури або хімічних речовин.

Термообробка - процес теплової обробки харчових продуктів з метою зниження рівня бактерій та збереження корисних властивостей продукту.

Легка промисловість - галузь промисловості, яка займається виробництвом легких виробів, таких як одяг, взуття, шапки, рукавички, галантерейні вироби, хутро тощо

Швейна машина - механічний прилад для шиття тканин, шкіри та інших матеріалів

Трикотаж - процес виробництва тканин із зв'язаного шару ниток, що забезпечує еластичність та добру адаптацію до форми тіла.

Моделювання одягу - процес створення макетів і шаблонів для одягу перед його масовим виробництвом.

Трикотажна фабрика - виробниче підприємство, що спеціалізується на виробництві трикотажних виробів

Швейна фабрика - підприємство, яке виготовляє швейні вироби великими партіями

Пряжа - волоконний матеріал, з якого виготовляють текстильні вироби

Технічні текстильні матеріали - текстильні матеріали, які мають спеціальні функції, наприклад, захист від вогню, водонепроникність або захист від радіації.

Заняття №10 (семінар)

Географія світового транспорту

Теми для доповідей і презентацій:

1. Інфраструктурні галузі у світовому господарстві.
2. Географія автомобільного транспорту світу
3. Географія залізничного транспорту світу
4. Географія річкового транспорту світу
5. Географія морського транспорту світу
6. Морські та річкові канали і протоки світового значення
7. Географія трубопровідного транспорту світу
8. Географія авіа транспорту світу

При підготовці до питань семінару треба розглянути інфраструктурні галузі у світовому господарстві. Визначити сутність міжнародної інфраструктури. Визначити характерні особливості розвитку міжнародної інформаційної інфраструктури. Охарактеризувати основні типи транспортних систем та головні складові світової транспортної системи, а саме автомобільний; залізничний; водний внутрішній; повітряний транспорт; морський; трубопровідний транспорт (газопроводи; нафтопроводи; продуктопроводи). Розглянути характерні особливості розвитку світової транспортної системи.

Основні поняття:

Транспортна географія - це галузь географії, яка досліджує розподіл транспортної інфраструктури, її вплив на розвиток населених пунктів та економіку.

Логістика - це наука про планування, організацію, контроль та оптимізацію руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків від постачальника до споживача з метою забезпечення максимальної ефективності та задоволення потреб клієнтів. У контексті географії світового транспорту логістика відіграє важливу роль у плануванні маршрутів, виборі транспортних засобів, збереженні та складуванні вантажів, а також у забезпеченні швидкості та якості доставки.

Глобальні логістичні мережі - це системи перевезень та складської логістики, які забезпечують глобальну доставку товарів з одного регіону світу в інший.

Трансконтинентальні магістралі - це дороги або залізничні магістралі, що

пролягають через кілька континентів.

Автотранспортні коридори - це шляхи, якими переважна кількість автомобілів та вантажівок переміщується між різними регіонами.

Мультиmodalний транспорт - це система перевезень, яка використовує різні види транспорту для переміщення пасажирів та вантажів.

Портова інфраструктура - це комплекс споруд та технічних засобів, необхідних для прийому, розвантаження, зберігання та перевезення вантажів в морських та річкових портах.

Основні показники якості і роботи транспорту:

Вантажообіг та пасажирообіг - це основні показники роботи транспорту, характеризують обсяги перевезень вантажів та пасажирів відповідно, які здійснюються різними видами транспорту протягом певного періоду часу.

Вантажообіг визначається як загальна кількість вантажу, який перевезений відправниками і отримувачами протягом певного періоду часу (зазвичай за рік). Цей показник може бути виміряний в тонокілометрах, що вказує на кількість тон вантажу, перевезену на один кілометр, або в денних тонах, що вказує на кількість тон вантажу, перевезену за один день.

Пасажирообіг визначається як загальна кількість пасажирів, які перевезені різними видами транспорту протягом певного періоду часу (зазвичай за рік). Цей показник також може бути виміряний в пасажирокілометрах, що вказує на кількість пасажирів, перевезених на один кілометр, або в денних пасажирів, що вказує на кількість пасажирів, перевезених за один день.

Вантажопідйомність - це максимальна вага вантажу, яку може перевозити транспортний засіб. Наприклад, вантажопідйомність вантажівки може бути виміряна в тонах, а вантажопідйомність судна - у тисячах тон.

Довжина шляхів - це загальна довжина доріг, залізниць, водних шляхів або повітряних маршрутів, що використовуються для перевезення пасажирів та вантажів. Цей показник може бути важливим для оцінки масштабів транспортної інфраструктури в певній країні або регіоні, а також для визначення транспортної доступності території. Довжина шляхів може бути виміряна в кілометрах, милях або інших одиницях відстані, в залежності від системи вимірювання, яка використовується у певній країні.

Продуктивність транспорту - це кількість рейсів, які здійснюються за певний період часу, або кількість пасажирів або вантажу, які перевозяться на певній відстані.

Використання потужностей - це відношення робочого часу транспортного засобу до загального часу, що він доступний для роботи.

Швидкість руху - це швидкість, з якою рухається транспортний засіб на певній відстані.

Експлуатаційні витрати - це сукупні витрати на паливо, обслуговування, ремонт та інші витрати, пов'язані з експлуатацією транспортного засобу.

Надійність - це показник, який характеризує частоту відмов і поломок транспортного засобу.

Комфорт - це показник, який характеризує рівень комфорту для пасажирів під

час перевезення.

Безпека - це показник, який характеризує рівень безпеки для пасажирів та вантажу під час перевезення.

Запитання для самоперевірки:

1. Оцінити місце та роль інфраструктурних галузей у світовому господарстві.
2. Визначити стан та перспективи розвитку світового транспорту.
3. Проаналізувати відповідність зміни галузевої структури вітчизняної економіки загальносвітовим тенденціям.
4. Оцінити місце та роль туристичної галузі у світовому господарстві.

Семінарське заняття №11

Світова інфраструктура. Глобальні проблеми людства

Теми для доповідей і презентацій:

1. Міжнародна торгівля товарами.
2. Світовий ринок послуг.
3. Характеристика ринку міжнародних інвестицій
4. Сутність та структура міжнародного ринку технологій.
5. Глобальні проблеми світового господарства (миру, демографічна, екологічна)
6. Глобальні проблеми сучасного світового господарства (економічна, продовольча, енергетична)

Методичні рекомендації:

При розгляді першого питання визначити сутність міжнародної торгівлі товарами. Охарактеризувати основні параметри, що характеризують міжнародну торгівлю, а саме загальний обсяг; товарну та географічну структуру. Визначити фактори зростання міжнародної торгівлі; сутність процесу інтелектуалізації світової торгівлі. Охарактеризувати територіальну та організаційну географічну структури міжнародної торгівлі. Визначити вплив міжнародної економічної інтеграції на світову торгівлю.

У другому питанні охарактеризувати світовий ринок послуг. Ознайомитись з класифікацією послуг у країнах ОЕСР та класифікацією послуг, що запропонована МВФ. Визначити особливості міжнародної торгівлі ліцензіями. Охарактеризувати структуру світової торгівлі послугами та географічний розподіл торгівлі послугами.

При розгляді третього питання охарактеризувати ринок міжнародних інвестицій та визначити основні риси сучасної міграції капіталів. Визначити основних посередників міжнародного ринку капіталів. Визначити сутність державних та недержавних потоків капіталу, підприємницького та позикового капіталу. Охарактеризувати основні форми вивезення капіталу.

При розгляді четвертого питання визначити сутність міжнародного ринку технологій (МРТ). Визначити сутність поняття “техноглобалізм”. Охарактеризувати основні передумови інтернаціоналізації створення та використання технологій. Охарактеризувати структуру та інституційні елементи

МРТ. Проаналізувати міжнародні науково-технічні відносини. Визначити ступінь монополізації МРТ. Згрупувати країни за рівнем впровадження досягнень НТП. Розглянути класифікацію технологій, новації, інновації. Визначити основні групи технологій, а саме технології продуктів, процесів, управління. Проаналізувати основні види технологій.

При розгляді п'ятого і шостого питань визначити сутність та об'єктивні передумови виникнення глобальних проблем світової економіки. Визначити сутність поняття "глобальні проблеми". Розглянути класифікацію глобальних проблем світової економіки і причинно-наслідкові фактори їх формування. Охарактеризувати глобальні проблеми і їх вплив на світовий розвиток. Проаналізувати головні підходи до вирішення глобальних проблем.

Основні поняття:

Аутсорсинг - передача певних функцій чи послуг зовнішньому постачальнику з метою зниження витрат та поліпшення якості.

НДС (податок на додану вартість) - податок, що стягується з кінцевого споживача товарів та послуг і розраховується як різниця між податком на продаж та податком на закупівлю.

Сервісна культура - визнання важливості якості обслуговування та створення відповідної корпоративної культури.

Розумний дім - система автоматизації, що дозволяє керувати різними пристроями в будинку за допомогою смартфона чи планшета.

E-commerce - покупка та продаж товарів чи послуг через Інтернет.

Крос-продаж - стратегія продажу, яка полягає в пропозиції клієнту додаткових товарів або послуг під час процесу купівлі.

Клієнтське обслуговування - процес надання послуг, спрямованих на задоволення потреб та очікувань клієнтів.

Крос-мерчандайзинг - стратегія продажу, яка полягає в розміщенні споріднених товарів поруч, щоб збільшити продажі та підвищити задоволення клієнтів.

Вільна торгівля - політика, що передбачає зниження тарифів та інших бар'єрів для зовнішньої торгівлі між державами з метою сприяння глобальному економічному зростанню та розвитку.

Міжнародна торгівля - збільшення обсягів та інтенсивності міжнародної торгівлі, що веде до інтеграції національних економік у світову економіку.

Запитання для самоперевірки:

1. Охарактеризувати основні тенденції зміни товарної та географічної структури міжнародної торгівлі у другій половині ХХ століття.
2. Проаналізувати темпи розвитку світового ринку послуг у ХХ столітті.
3. Визначити місце та роль Всесвітньої торгівельної організації у регулювання міжнародної торгівлі.
4. Охарактеризувати зовнішню торгівлю України.
5. Охарактеризувати основні форми вивезення капіталу.
6. Проаналізувати географічну та галузеву структуру прямих іноземних інвестицій.
7. Охарактеризувати країни світу за рівнем впровадження досягнень НТП.

8. Визначити головні форми міжнародної економічної інтеграції.
9. Охарактеризувати перспективи інтеграції України в ЄС.
10. Охарактеризувати масштаби глобальних проблем суспільства

Практично-семінарське заняття №12

Зовнішні зв'язки країн. ТНК.

Теми для доповідей і презентацій:

1. Суть та головні передумови міжнародної економічної інтеграції.
2. Форми міжнародної економічної інтеграції.
3. Сучасні інтеграційні угруповання країн.
4. Країни G-7 і G-20, їх світова роль і значення
5. ТНК, їх сутність і роль у світовому господарстві

Методичні рекомендації:

При розгляді першого питання слід визначити сутність та головні передумови міжнародної економічної інтеграції. Проаналізувати головні рівні та передумови міжнародної економічної інтеграції. З'ясувати відмінність міжнародної економічної інтеграції від економічного співробітництва.

У другому питанні охарактеризувати основні форми міжнародної економічної інтеграції, а саме преференційну зону; зону вільної торгівлі; митний союз; спільний ринок; валютний союз; політичний союз. Проаналізувати головні напрями розвитку інтеграційних процесів.

У третьому і четвертому питаннях охарактеризувати сучасні інтеграційні угруповання країн такі як Європейський Союз; Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ); Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС); Центральноевропейська угода про вільну торгівлю (Вишеградська четвірка); Центральноевропейська ініціатива (ЦЄІ); Північно-Американська угода про вільну торгівлю (NAFTA); МЕРКОСУР; Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН); Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕК); Антський пакт; КАРИКОМ; Південноазіатська асоціація регіонального співробітництва; Союз Арабського Магрибу; Південноафриканський комітет розвитку; Західно-африканський економічний і валютний союз. Роль і значення G-7 і G-20, їх склад і рівень розвитку.

У п'ятому питанні розглянути поняття транснаціональних корпорацій, переваги і недоліки їхньої присутності у господарстві національних країн. Надати приклади виникнення найвідоміших ТНК, їх сфери діяльності, відомих товарів. Вплив діяльності ТНК на навколишнє середовище.

Завдання 1. На контурній карті або в електронному вигляді (на <https://www.datawrapper.de/>) способом якісного фону позначте країни, що входять в організацію G-20, виділивши 3 групи країн за рівнем економічного розвитку. Для кожної групи країн оберіть відповідну інтенсивність кольору.

Завдання 2. Використовуючи джерела інформації - Інтернет (Світова книга фактів ЦРУ США <https://www.cia.gov/the-world-factbook>), географічні довідники із сучасними статистичними даними, заповніть наступну таблицю:

Країни G-20, (з країн ЄС брати лише країни G-7)	Площа країни, км ²	Рейтинг країни у світі за площею	Чисельність населення країни, млн. чол.	Рейтинг країни у світі за чисельністю населення	ВВП на душу населення країни, тис. \$ USD	Рейтинг країни у світі за ВВП на душу населення
Японія						
США						
Канада						
Бразилія						
.....						
.....						

Завдання 3. Заповніть таблицю «Провідні ТНК світу». Розгляньте не менше 10 ТНК, використовуючи інтернет-джерела (вікіпедія). Зробіть висновки про діяльність ТНК та їх вплив на світовий ринок товарів і послуг.

Компанія (ТНК)	Сфера діяльності	Країна походження компанії	Відомі бренди, товари компанії	Виручка від реалізації (млрд. \$)	Прибуток (млрд. \$)	Ринкова вартість (млрд. \$)

5. Засоби діагностики успішності навчання

1. *Види контролю/* Оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виконання практичних завдань, виступів на семінарських заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, правильності виконання самостійних завдань.

2. *Форми контролю.* Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю: усна відповідь; доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття; виконання практичних завдань, письмові завдання (тестові, контрольні роботи); самостійне опрацювання тем; систематичність роботи на семінарських та практичних заняттях, активність під час обговорення питань; підготовка тез доповіді на студентську науково - практичну конференцію або виконання індивідуального науково-дослідного (практичного) завдання. Критеріями оцінювання є: при усних відповідях: повнота розуміння питання; логіка викладання матеріалу, культура мови; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики; при виконанні письмових завдань: повнота розуміння питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи. Максимальна оцінка знань студента під час навчальних занять за кожну тему, виконанні завдань для самостійної роботи, підготовці індивідуальних робіт – 4 бали. Максимальна оцінка студента за підготовку тез доповіді та участь у студентській науково-практичній конференції або виконання індивідуального науково-дослідного (практичного) завдання – 10 балів. До модульних контрольних робіт (МКР) допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Дві МКР передбачено за результатами вивчення тем розділу 1 і розділу 2. Для проведення модульного контролю розроблено модульні контрольні завдання. Варіанти завдань для модульного контролю є рівнозначні за трудомісткістю. За виконання завдань модульного контролю студент отримує контрольну модульну оцінку, максимальна кількість балів якої складає 5. Студент, який не з'явився на модульний контроль (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти модульний контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій. Проведення підсумкового контролю успішності навчання здійснюється у формі усного заліку, за який студент може отримати максимально 40 балів. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного і модульного контролю (максимум 60 балів) та результатів усного заліку (максимум 40 балів). У випадку отримання менше 60 балів за результатами загального підсумкового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Критерії оцінювання знань здобувачів

Поточне тестування та самостійна робота									Іспит	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
T1-2	T3	T4	МКР	T5	T6-7	T8	МКР	індз	40	100
6	6	8	5	6	8	6	5	10		

Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Значення оцінки
90-100	Здобувач вищої освіти вміє цілком самостійно засвоїти інформацію з різних джерел, логічно та творчо викласти її, застосовуючи соціально-економічну й географічну термінологію; ґрунтовно висловлюватися та дискутувати на відповідні теми, запропоновувати проблемне питання або задачу для розгляду та вирішити їх; застосовувати набуті знання для вирішення життєвих ситуацій.
74-89	Здобувач вищої освіти може самостійно, логічно висвітлити окреме питання в межах курсу; зіставляти, систематизувати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, складати структурно- логічні схеми, таблиці, графіки, картограми; користуватися самостійно додатковими джерелами географічної інформації, формулювати та аргументувати власну точку зору.
60-73	Здобувач вищої освіти може самостійно відтворити певну частину навчального матеріалу теми, здатний відтворити визначення основних понять курсу відповідно до тексту підручника або пояснити їх на прикладах, за допомогою зовнішніх джерел може вирішити прості завдання, вміє користуватися під час відповіді графіками, схемами, картами, таблицями та ін.
35-59	Здобувач вищої освіти може усно відтворити окремі частини географічних процесів (відповідь з простих речень, правильне застосування економічних термінів).
0-34	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, розпізнає одне з кількох запропонованих явищ, понять побутового рівня, відтворює деякі факти економічного змісту.

1. Самостійна робота.

Написання індивідуально-дослідного завдання

Виконується студентами протягом семестру. Індивідуальна робота передбачає підготовку реферату обсягом до 20-ти сторінок тексту, або презентації (не менше 25 слайдів), або контенту, розміщеному в інтернеті на власному гугл-диску чи (блогерських платформах) за наступними темами:

1. Світове господарство як економіко-географічна система
2. Еволюція світового господарства: розвинені країни
3. Еволюція світового господарства: країни, що розвиваються

4. Етапи розвитку світового господарства
5. Світове господарство в період НТР
6. Структурні зміни у світовому господарстві на поч. ХХІ ст.
7. Галузева структура світового господарства
8. Характерні особливості світової економіки
9. Сучасні риси географії природного ресурсного потенціалу світу
10. Географія світових ресурсів мінерального палива
11. Географія світових рудних мінеральних ресурсів
12. Географія світових мінеральних ресурсів хімічної сировини
13. Географія світових ресурсів будівельної сировини
14. Світовий земельний фонд: географічні аспекти
15. Географія світових водних ресурсів та гідроенергетичного потенціалу
16. Світові лісові ресурси: географічні аспекти
17. Мінеральні ресурси Світового океану: географічні аспекти
18. Антропогенні катастрофи: вплив на географію світового господарства
19. Напрямки розвитку світової енергетики: географічні аспекти
20. Паливно-енергетичний баланс світу: історико-географічні аспекти
21. Географія нафтової промисловості світу
22. Географія газової промисловості світу
23. Географія вугільної промисловості світу
24. Географія світової електроенергетики
25. Географія світової атомної енергетики
26. Географія зеленої енергетики світу
27. Географія світової лісозаготівельної промисловості
28. Географія світової гірничовидобувної промисловості
29. Географія світового рибальства
30. Географія світової чорної металургії
31. Географія світової алюмінієвої металургії
32. Географія світової кольорової металургії
33. Географія світової промисловості благородних металів
34. Географія автомобілебудування світу
35. Географія суднобудування світу
36. Географія авіа- та космічного машинобудування світу
37. Географія електротехнічного машинобудування світу
38. Географія виробництва засобів зв'язку у світі
39. Географія загального машинобудування світу
40. Географія сільськогосподарського машинобудування світу
41. Структура світової хімічної промисловості: географічні аспекти
42. Географія світової нафтохімічної промисловості
43. Географія промисловості мінеральних добрив світу
44. Географія хімії полімерних матеріалів світу
45. Географія хіміко-фармацевтичної промисловості світу
46. Географія світової целюлозно-паперової промисловості
47. Географія меблевої промисловості світу
48. Географія легкої промисловості світу
49. Географія промисловості будівельних матеріалів світу

50. Світова промисловість та навколишнє середовище: географічні аспекти
51. Особливості сільського господарства як галузі світового господарства
52. Структура світового сільського господарства: географічні аспекти
53. Рівень розвитку світового сільського господарства: географічні аспекти
54. Спеціалізація світового сільського господарства: географічні аспекти
55. Особливості тваринництва як галузі світового сільського господарства
56. Географія скотарства світу
57. Географія свинарства світу
58. Географія вівчарства світу
59. Географія птахівництва світу
60. Географія рибництва світу
61. Особливості рослинництва як галузі світового сільського господарства
62. Географія світового зернового господарства
63. Тенденції розвитку світового ринку зерна: географічні аспекти
64. Вирощування та ринок зернобобових культур у світі: географічні аспекти
65. Вирощування та ринок технічних культур у світі: географічні аспекти
66. Географія овочівництва світу
67. Географія садівництва світу
68. Структура харчової промисловості світу: географічні аспекти
69. Географія цукрової промисловості світу
70. Географія м'ясо-молочної промисловості світу
71. Географія виноробної промисловості світу
72. Банківська діяльність у світі: географічні аспекти
73. Міжнародний туризм як галузь світового господарства
74. Сировинна проблема світового господарства: географічні аспекти
75. Енергетична проблема світового господарства: географічні аспекти
76. Продовольча проблема світового господарства: географічні аспекти
77. Проблема міжнародної інформаційної безпеки господарства: географічні аспекти
78. Військова промисловість світу: географічні аспекти
79. Світова транспортна система: історико-географічні риси розвитку
80. Сучасні риси світової транспортної системи
81. Географія автомобільного транспорту світу
82. Географія світового залізничного транспорту
83. Географія трубопровідного транспорту світу
84. Географія світового морського судноплавства
85. Міжнародні канали та протоки: місце у системі морського транспорту світу
86. Географія внутрішнього водного транспорту світу
87. Географія світового повітряного транспорту
88. Транспорт світу й навколишнє середовище: географічні аспекти
89. Географія світової торгівлі товарами і послугами
90. Міжнародні кредитно-фінансові відносини у світі: географічні аспекти
91. Міжнародні науково-технічні зв'язки у світі: географічні аспекти
92. Місце національних економік у сучасному світовому господарстві
93. Місце ТНК у сучасному світовому господарстві

7. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Питання до заліку

1. Фактори розміщення галузей світового господарства.
2. Вплив глобалізації на міжнародний географічний поділ праці.
3. Найбільші регіональні економічні інтеграційні утворення: склад, мета створення, роль у світовій економіці.
4. Транснаціональні корпорації як економічні суб'єкти глобалізованого світу: найбільші ТНК, їх роль у світовій економіці, особливості їх діяльності.
5. Найрозвинутіші країни світу: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
6. Високорозвинуті країни: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
7. Середньорозвинуті країни: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
8. Країни, що розвиваються: з високим і середнім доходом: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
9. Країни, що розвиваються, з доходом нижче середнього: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
10. Країни, що розвиваються, з низьким доходом: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
11. Країни, що розвиваються, з дуже низьким доходом: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
12. Найменш розвинуті країни: склад, особливості розвитку, структура ВВП.
13. Паливні ресурси світу: запаси вугілля, нафти, газу, ресурсозабезпеченість світового господарства, країни-добувники, експортери та імпортери.
14. Рудні ресурси світу: запаси залізних, алюмінієвих, мідних руд, ресурсозабезпеченість світового господарства, країни-добувники, експортери та імпортери.
15. Земельно-ресурсний потенціал світового господарства.
16. Чорна металургія світу: основні виробники та експортери.
17. Кольорова металургія світу: основні виробники та експортери.
18. Машинобудування світу: галузева структура, тенденції розвитку, провідні виробники.
19. Основні регіони хімічної промисловості світу та їх характеристика.
20. Легка промисловість світу: галузева структура, географія основних галузей (найбільші виробники та експортери).
21. Харчова промисловість світу: галузева структура, географія основних галузей (найбільші виробники та експортери).
22. Зернове господарство світу: основні виробники, експортери та імпортери.

23. Головні технічні культури: основні виробники, експортери та імпортери.
24. Особливості розвитку тваринництва за регіонами світу.
25. Географія основних галузей тваринництва світу.
26. Залізничний транспорт світу: значення, регіональні відмінності, країни з найбільшою довжиною і густотою залізниць.
27. Автомобільний транспорт світу: значення, регіональні відмінності, країни з найбільшою довжиною і густотою автошляхів.
28. Морський транспорт світу: значення, регіональні відмінності, головні «морські» держави, найбільші порти світу.
29. Річковий транспорт світу: значення, регіональні відмінності, країни з найбільшою довжиною і густотою внутрішніх водних шляхів.
30. Авіаційний транспорт світу: значення, регіональні відмінності, головні авіалінії, найбільші аеропорти.
31. Міжнародні економічні відносини, їх основні форми.
32. Міжнародна торгівля: товарна структура, основні міжрегіональні потоки товарів.

8. Інформаційні джерела для вивчення дисципліни

9.1. БАЗОВА

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посібник / Я.Б. Олійник та ін.: за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. - К.: Знання, 2011. - 640 с.
2. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. І. Географія: Світи, регіони, концепти / Переклад з англ., за ред. і співучастю О. Шаблія. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
3. Економічна і соціальна географія світу: Начальний посібник / За ред. С. Кузика. – Львів: Світ, 2005. – 670 с.
4. Нікітіна М.Г. Світове господарство та міжнародні відносини: просторові аспекти розвитку: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 192 с.
5. Світова економіка: підручник/ За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 349 с..
6. Economic Geography. Past, present and future. Edited by Sharmistha Bagchi-Sen and Helen Lawton Smith. New York, NY 10017, USA, 2017, 288 p. URL: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24266/1005865.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Natural Resource and Environmental Economics. Roger Perman Yue Ma James McGilvray Michael Common 3rd edition. (2003) Pearson Education Limited, 726 p. URL: https://www.uio.no/studier/emner/sv/oekonomi/ECON4925/h16/pensumliste/txtbok_3.ed_att00106.pdf

Допоміжна

1. Атлас глобальних проблем світу. – К.: ДНВП “Картографія”, 2009. – 144 с.
2. Географія світового господарства : навч. посібник / С. П. Кузик, О. І. Мамчур, І. В. Ванда. - Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. - 312 с.
3. Географія світового господарства : посібник-практикум / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Максютів А. О. – Умань : Візаві, 2020. – 30 с.
4. Григораш, О. В., Т. Ф. Григораш, В. В. Ченцов. "Світова економіка в умовах COVID-19." Економіка та держава 4 (2020): 104-108.
5. Дахно І. І. Світова економіка: навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2006. – 264 с.
6. Качан Є.П., Ковтанюк М.О., Петрига М.О. Розміщення продуктивних сил зарубіжних країн. – Тернопіль, 1993. – 518 с.
7. Кузик С.П. Економічна і соціальна географія світу: Навч.посібник / За ред. С.П. Кузика – Львів: Світ, 2003 с.
8. Максютів А. О. Історія розвитку географії світового господарства : монографія / А. О. Максютів ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Візаві, 2020. – 189 с.
9. Муромцева Ю. І. Робоча програма та методичні рекомендації до курсу “Географія світового господарства ” для студентів спеціальностей 6.020302 “історія” всіх форм навчання. 2014, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 27 с.
10. Орловська О.В. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання / О.В. Орловська // Науковий вісник НЛТУ України. — 2015. — Вип. 25.2. — С. 197—202.
11. Петрига О.М. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. - К.:Персонал, 2009. - 301 с.
12. Сміль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. К.: КНУ імені Т.Шевченка, 2011. 370 с
13. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.
14. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України. - Львів, 2005
15. Шевчук Л. Розміщення продуктивних сил. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 150 с.
16. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Інформаційні ресурси

Державна служба статистики. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи
<http://www.idss.org.ua/>
Карти світу [http:// nationalgeographic.com](http://nationalgeographic.com)
Карти України <http://www.ukrmap.com.ua>
Конференція ООН з торгівлі і розвитку: <http://www.unctad.org>.

Міжнародна організація праці (МОП) [http:// www.ilo.org.un](http://www.ilo.org.un)
Міністерство економіки України. <http://www.me.gov.ua/>
Організація Об'єднаних Націй [http:// www.un.org](http://www.un.org)
Продовольча та сільськогосподарська організація ООН: <http://www.fao.org>
Світова книга фактів <http://www.cia.gov/cia/publitions/factbook/docs/>
Світовий банк [http:// web.worldbank.org](http://web.worldbank.org)
Статистичні порівняння рівня життя у великих містах світу <https://www.numbeo.com>
Цілі сталого розвитку в Україні <http://sdg.org.ua/>

10. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ/МОДУЛЯ

Вивчення курсу вимагає використання загальнонавчаних програм Microsoft Office, комп'ютерний клас з доступом до мережі Internet для користування картографічними та інформаційними матеріалами, проектор, платформа дистанційної освіти Moodle. Методичне забезпечення: програма навчальної дисципліни (електронний та друкований варіанти); опорний конспект лекцій (електронний та друкований варіанти); план практичних і семінарських занять дисципліни (електронний та друкований варіанти); методичні рекомендації і завдання для самостійного вивчення дисципліни і індивідуальних завдань (електронний та друкований варіанти); навчально-методичний посібник електронний та друкований варіанти), комплекти тестових та контрольних завдань.

Навчальне електронне видання

Укладач:
Муромцева Юлія Ігорівна

**Методичні рекомендації
до курсу “Географія населення”
для студентів спеціальностей
014.07 Середня освіта. Географія всіх форм навчання**

**Відповідальний за випуск Зеленько О.О.
Комп’ютерна верстка: Муромцева Ю.І.
Коректор: Муромцева Ю.І.**

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку 16.05.2023
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 2,14
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29